

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 1. Del : 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "1. Del : 1812-42", i Heiberg, Johanne Luise: *1. Del : 1812-42*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 90. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr05val-shoot-idm139983404381888.pdf> (tilgået 07. maj 2024)

Anvendt udgave: 1. Del : 1812-42

Madam Wexschall, hendes Mand, Nielsen og et Par Kunstnere til agtede i Sommerferien at foretage en Kunstreise til Christiania, og hun sagde mig, de gjorde Regning paa, at jeg reiste med for at deltage i deres Forestillinger. Dette satte mig i den syvende Himmel. Jeg havde altid haft en brændende Lyst til at reise, og min Længsel efter at se et Bjergland skulde jeg nu endelig faa tilfredsstillet og det ved min Venindes Side. Fru Gyllembourg og Heiberg havde aldrig syntes om, at jeg tog i Huset hos Wexschalls, uagtet de selv hørte med til hendes Omgangskreds, og Begge havde stor Godhed for Madam Wexschall. Fru Gyllembourg paastod, at dette Opholdssted fordærvede mig, at jeg var forandret fra det Øieblik, jeg var kommen der i Huset; at jeg var bleven koket og ikke mere mig selv. Dengang fandt jeg, hun havde Uret, nu tror jeg næsten, hun havde Ret, hvis man ellers kan være koket uden nogen som helst Beregning. Heiberg og hans Moder vare meget imod Reisen til Norge, og han sagde: "Hvad skal De reise op til de Nordmænd for og spille for dem - lad dem komme herved, naar de ville se Dem." Var jeg 91 end forandret i Et og Andet, havde jeg dog beholdt min Ydmyghed og Beskedenhed og fandt derfor, at det var en høist forunderlig Tale af ham.

Mit private glade og overgivne Liv opfyldte mig i denne Periode saa ganske, at Theatret næsten stod i Skygge derfor, og man fandt ogsaa, at jeg i den sidste Tid var i Tilbagegang eller i al Fald ingen rigtige Fremskridt havde gjort. Trine Rar havde jeg ophørt at spille, da baade Heiberg og jeg selv fandt, at denne Rolle burde udføres af et Barn og ikke af En, der nu som jeg alt spillede voxne Elskerinderoller. Imidlertid bad Jomfru Lange (senere Madam Larcher), om hun maatte forsøge sig i Trines Rolle, uagtet det samme gjaldt for hendes Vedkommende, at hun var for gammel til den, og Directionen tillod hende det. Med Vemod sad jeg i Elevlogen (der dengang var i anden Pladsloge) og saae Jomfru Lange udføre Trines Rolle. En tyk Madamme sad ved min Side og henvendte af og til sin Tale til mig. "Jomfru Pätges spiller dog nydeligt i Aften," sagde hun med Et til mig. Jeg tænkte, finder hun virkelig, at Jomfru Lange spiller godt, saa lad hende ogsaa faa Æren derfor. Jeg svarede da: "Det er ikke Jomfru Pätges, men Jomfru Lange, som spiller Trine." Hun saae nedladende ned til mig og vedblev: "Jeg kjender nok Jomfru Pätges, min Gode! Det er ikke første Gang, at jeg er paa Comedie." Jeg lod hende da blive i Troen og fandt det overflødigt at give mig tilkjende for hende.

I Wexschalls Hus var Alt uforandret. Niensens Kur til mig fortsattes, ligesom mine Drillerier. Græd han, saa lo jeg, og de latterligste Scener fulgte ofte heraf. Madam Wexschall maatte ofte trøste og berolige ham, naar jeg ved min Kulde havde gjort ham rasende. Jeg havde ikke saa stor Uret i dette Drilleri, som det maaske kan synes, thi hans Opførsel imod mig i Andres Nærværelse gik aabenbart ud paa, at disse skulde tro, der var et hemmeligt og meget intimt Forhold imellem ham og mig; og dette oprørte mig og gjorde mig noget grusom i min Maade at tilbagevise ham paa. Een Dyd havde jeg imidlertid, som just ikke er saa almindelig hos unge, feterede Piger, nemlig: at det aldrig faldt mig ind, at nogen Mand mente Andet med sin Kur end en overfladisk Selskabscourtoisi. At Nogen elskede mig saa alvorligt, at de tænkte paa en Forbindelse med mig for Livet, faldt mig aldrig ind, før jeg fik Troen i Hænderne. Jeg selv ønskede mindst af Alt at binde mig; ja, jeg havde endogsaa en formelig Skræk derfor. Ofte sagde Andre til mig: "Den eller Den har alvorlige Hensigter med Dem." Da blev jeg meget forundret og svarede: "Hvor kan De tro Sligt? Det er der jo ikke mindste Grund til at tænke." Man lo da ad mig og min Kortsynethed. En Aften vare en hel Del af Husets Venner samlede, deriblandt Professor Dr. Møhl. Jeg følte denne Aften et lille Ildebefindende, og Møhl tilbød sig at skrive mig en Recept derfor. Han begyndte nu herpaa, men var saa distrahit, at den ene Recept efter 92 den anden blev revet istykker som ubrugelig, indtil endelig een blev mig leveret. Alle de Tilstedeværende lo ad den stakkels Doctor, uden at jeg ret forstod, hvad der egentlig opvakte deres Latter. Da Alle vare borte, sagde Madam Wexschall: "Den stakkels Doctor havde nær aldrig faaet din Recept istand; ja, det er ikke godt at være forelsket, naar man skal skrive Recepter." - "Forelsket!" udbrød jeg nysgjerrig, "i hvem er han forelsket?" Og nu husker jeg saa tydeligt, som om det var for faa Minutter siden, hvorledes Madam Wexschall satte sig hos mig paa Sofaen, saae mig ind i Øinene og smilte, saa begge hendes Smilehuller bleve dobbelt saa dybe, og sagde, idet de blaa Øine antog et skjælmsk Udtryk: "I dig." - "I mig!" udbrød jeg ganske forskrækket, "o, hvor kan De tro -" "Jo," svarede hun, "det kan jeg godt tro; og det tro Alle med mig." - "Da er det aldrig faldet mig ind," gjentog jeg, "og det tror jeg heller ikke." - "Ja, ja, nu faa vi at se," vedblev hun, kyssede mig, sagde mig Godnat og gik.

Kort efter denne Samtale kom Madam Wexschall en Dag til mig med Smil i Øiet og om Munden og sagde: "Jeg har et Brev til dig; jeg har lovet Møhl at levere dig det og at tale hans Sag hos dig; han har havt den Tillid at lade mig læse det, derfor bringer jeg dig det uforseglet." Jeg læste da til min Forundring, at han gjennem min ældre Veninde bad om min Haand og mit Hjerte; gjorde jeg ham saa lykkelig at skjænke ham disse, da tvang hans Stilling ham til at bede mig forlade Theatret, og han vilde da opbyde Alt for at give mig Erstatning for dette Offer. Forskrækket leverede jeg Madam W. Brevet tilbage og sagde barnagtigt: "O, kan De ikke sige, at jeg ikke vil binde mig, og mindst naar min Afgang fra Theatret er Betingelsen." Jeg faldt hende om Halsen og vedblev: "Søde, rare Madam Wexschall! Tal med ham, tal venligt med den fortræffelige, gode Møhl! Trøst ham og bed ham opgive dette. Hvor kan jeg forlade Theatret, som jeg er fastgroet til, og det for at opnaa ydre Fordele? Det var jo uværdigt." Saaledes vedblev jeg, idet jeg kyssede og klappede min Veninde. Hun lovede mig da at tale med ham saa kjærligt og godt som muligt; og da det var sket, blev der aldrig senere vexlet et Ord mellem ham og mig om denne for mig saa pinlige Sag. Da jeg atter saae ham, var han venlig og god som sædvanligt, og jeg veed ikke engang, om han erfarede, at jeg havde læst hans Brev, eller ikke; den hele Sag var mig saa smertelig, at jeg helst undgik at berøre den. Hvis nogen af de

Mange, der havde den Lykke at kjende denne udmærkede, begavede Mand, endnu lever, naar dette læses, da veed jeg vist, at det blotte Navn af denne fine, eiendommelige Natur vil røre dem og fremkalde mangen Erindring om hans aandrige Tale, hans ridderlige, trofaste Natur, og den Glæde Alle følte ved at turde kalde sig hans Venner. Heiberg og hans Moder regnede ham til deres aller kjæreste Omgangsvener, og jeg selv bar stor Godhed for ham og blev 93 altid glad ved hans Komme; men selv om en Konge havde tilbudt mig at dele Tronen med sig paa det Vilkaar, at Norgesreisen maatte opgives, uden at tale om min Bortgang fra Theatret, da havde jeg intet Øieblik betænkt mig paa Afslaget.

Jeg talte nu Dagene til den forestaaende Reise. Om Foraaret indtræffer her altid i Kjøbenhavn en Mængde Svenske og Norske, og ved Wexschalls Gjæstfrihed kom ikke faa af disse i hans Hus. Tvende norske Herrer: Skielderup, en Søn af den bekjendte Læge, Professor Skielderup i Christiania, og Hansson, en lidenskabelig Beundrer af Heibergs Musa, hvorfor han ogsaa ganske havde vundet Fru Gyllembourgs Hjerter, vare saaledes vore daglige Gjæster, og jeg vandt især den Førstes Venskab. I 30 Aar har denne Mands Hengivenhed været uforandret, og han besøgte aldrig Kjøbenhavn, som næsten skete hvert Aar, uden tillige at besøge mig og forsikre mig om sit uforandrede Venskab. Begge disse Herrer reiste til Christiania en Maanedstid inden vor Afreise dertil og glædede sig i Haabet om vor snarlige Ankomst til deres Hjem og til de danske Forestillinger, vi der agtede at opføre; thi de vare Begge lidenskabelige Beundrere af Skuespilkunsten.

Dagen kom, den længselsfuldt ventede Dag! Da jeg havde omtalt min Frygt for Søsye til Heiberg, sagde han, at det bedste Middel der imod var at lægge et Ark Postpapir paa Hjertekulen. Den Morgen, vi skulde reise, sendte han mig derfor et Ark Papir til dette Brug, hvorpaa han havde skrevet et Digt: "Præservativ mod Søsye", hvilket siden er trykt mellem hans lyriske Digte. Da det var skrevet paa saa smukt Papir og saa zirligt, nænnede jeg ikke at krølle det ved at lægge det paa den bestemte Plads, hvoraf ogsaa fulgte, at Søsye indfandt sig; men senere har jeg virkelig gjort den Erfaring, at Midlet er probat. Af Heibergs Digt havde jeg den Nytte, at medens Søsye syntes at nærme sig, opmuntrede jeg mig i Stilhed med at recitere de skønne Rhytmer og derved forsøde mig de ubehagelige Øieblikke, som denne latterlige Syge frembringer.

I det deiligste Foraarsveir af Verden vare vi gaaede ombord først i Juni Maaned 1829. Jeg havde imidlertid Aftenen i Forveien og i Morgenstunden været meget beklemt om Hjertet ved at tage Afsked med Forældre og Søsken og mine øvrige Venner. Da Dampskibet passerede Bellevue, lød der 3 Kanonsalutter derfra, hvilke bleve besvarede af Capitainen paa vort Skib. "Hvem er det fra?" raabte nu Alle ombord. Da fortalte Wexschall, som var indviet i Hemmeligheden, at det var Heiberg og Chr. Winther, der bragte os denne Afskedshilsen. Da Skibet kom længere frem, og den danske Kyst svandt mere og mere ud af Syne, satte jeg mig stille hen i Forstavnen, saa ud over den blanke Havflade og hengav mig til mine blaa Længsler. Idet jeg her sad taus og hensunken i mig selv, blev jeg vækket af Nielsen, der, uden at jeg 94 havde set ham, stod ved min Side. I en bitter og heftig Tone udbrød han: "Gud bevares! Sidder De her og græder? Er det Professor Heiberg, disse Taarer gjælde?" Jeg blev stødt og svarede trodsigt: "Ja det er." Nu styrtede han bort, foer hen til Madam W., sagde at han øieblikkeligt vilde sættes i Land; han kunde og vilde ikke reise med mig, da han umuligt kunde taale min uforskammede Opførsel imod sig. Efter at hun havde anvendt nogen Tid for atter at bringe ham til Ro og faa ham til at opgive sin Flugt fra Skibet, kom hun hen til mig og sagde: "Men Hanne, hvad er dog alt dette? Nielsen siger, du har været saa uforskammet imod ham - kan du dog ikke holde Fred med ham?" Jeg fortalte hende nu vor korte Samtale Ord til andet. Hun rystede paa Hovedet og gik. Fra dette Øieblik af var Handsken kastet mellem Nielsen og mig; og nu indtraadte et Fjendskab fra hans Side, der har bragt mig ikke faa Ubehageligheder.

Vi ankom lykkeligt til Christiania, hvor vi med Længsel ventedes af alle Theatervenner. Nielsen hævnedes sig nu paa mig ved at omtale mig paa den ufordelagtigste Maade for Alle i denne fremmede By. Han havde et eget Talent til at bagtale og kunde gjøre dette med saa meget mere Klem, som det ingenlunde kom ham an paa Sandheden, naar han kun opnaaede, hvad han vilde. Denne slette Egenskab betegnede Professor David engang i et Brev til mig flere Aar efter paa følgende characteristiske Maade: "Nielsens guul-grøn-sort-spillende-ædderboblende-bagvaskelsesrullende Hads-Kilde". Hvad der nu forøgede hans Had og Forbitrelse imod mig under vort Ophold her, var, at de fleste Stykker, man her agtede at opføre, vare beregnede paa hans Bravourroller. Men nu vilde Ulykken, at "Preciosa" blev opført, og da de gode unge Nordmænd først havde set dette Stykke, betoges de af en saadan Enthousiasme, at de saa godt som udelukkende kun vilde se dette. Den Opmærksomhed, jeg herved tiltrak mig, gjorde ham nu rent utaalelig, saa den stakkels Madam Wexschall havde sin Hyre med at stille ham tilfreds. Mig talte han slet ikke mere til siden hin Scene paa Skibet. Vi havde fornyet Bekjendtskabet med Skielderup og Hansson, og disse Herrer Opmærksomhed mod mig forøgede end mere hans Vrede. "Kunne I da ikke se, at hun gjør Nar af Eder?" prædikede han for dem; "vogt Eder! Hun er kold som Oehlschlägers Skulda". Saaledes talte en gift Mand, der havde fem Børn, om en ung Pige, fordi hun ikke vilde laane Øre til hans Elskovstale.

Fra Fru Gyllembourg fik jeg af og til de kjærligste Breve, hvoraf jeg her vil meddele et Par. Sønnen var og blev fortrydelig over min norske Reise.